

Марија Радуловић
marijaradulovic3@gmail.com

Прегледни рад
УДК 028:004.77БУКМАРКЕР
028:077.5

<https://doi.org/10.18485/bibliotekar.2022.64.1.3>

Богдан Трифуновић
btrifunovic@gmail.com

Градска библиотека
„Владислав Петковић Дис”, Чачак

ДЕЉЕЊЕ ЧИТАЛАЧКОГ ИСКУСТВА У ДИГИТАЛНОМ ДОБУ

Апликација Букмаркер у контексту друштвеног читања

Сажетак: У раду се укратко дефинише појам *групишвеног читања* са посебним освртом на његову манифестацију у дигиталном добу. У том контексту представљена је апликација Букмаркер, настала кроз реализацију пројекта *Унапређење корисничког искуства у јавним библиотекама Србије помоћу апликације „Букмаркер”*. Основна идеја овог пројекта била је израда иновативне апликације која унапређује културу читања у Србији. Корисницима библиотека, као и свим корисницима интернета, апликација је понудила ново читалачко искуство, могућност непосредне размене информација о књигама, опцију директне комуникације између корисника, стварање виртуелних тематских читаоница, рангирање књига, могућност коментарисања или аотирања дела или њихових делова, као и дељење садржаја директно из апликације на друге друштвене мреже.

Кључне речи: друштвено читање, апликације, Градска библиотека Чачак, друштвене мреже.

Увод

Комуникативни процес између људи који желе да деле информације са другима о томе шта читају,¹ своје белешке и размишљања о прочитаном, али и да примају повратне информације, заслужан је за настанак

¹ Овај рад се односи искључиво на искуство друштвеног читања књига, а не других медија.

нове парадигме која се зове друштвено читање.² Овај дискурс се прилично развио последњих година захваљујући новим технологијама и новом менталитету савременог човека који има потребу да учествује на глобалном нивоу. Ипак, друштвено читање није откриће 21. века. Његови корени сежу до времена када су се књиге читале јавно наглас што је била пракса све до 10. века о чему сведочи поглед на било коју историју читања.³ Након тога завладао је *џихи чийалац*, тј. *усамљеник*, онај који је своје утиске о књизи записивао на маргинама или их делио са малом групом блиских особа, углавном усмено. Међутим, у неким културама друштвено читање се као јавна активност могла видети и током 19. века.⁴ Кључно обележје друштвеног читања, било да је реч о непосредном или дигиталном искуству, подразумева интеракцију двеју или више особа и текста. Оно проширује читалачко искуство учесника, покретач је разговора, размене мисли и идеја и пут је изградње друштвене заједнице.⁵

Појава и развој интернета, као глобално доступне рачунарске мреже, од краја 20. века утицала је на све аспекте свакодневног живота, па и на промене у домену књиге и начина како човек данашњице доживљава читање. Друштвено читање у дигиталном добу, онакво какво данас познајемо, подразумева и дељење читалачког искуства са другим појединцима, што најчешће укључује мање или више јавну групну дискусију о књигама на интернету, њихово оцењивање и препоруку. Многобројни су примери веб-сајтова или апликација који су омогућили корисницима да остварују међусобну интеракцију инспирисану књигама и књижевношћу, кроз блогове, форуме, дискусионе листе, коментаре, рецензије и сличне моделе комуникације на интернету.⁶ Читање данас све више престаје да буде активност појединца, већ путем комуникације и интеракције на интернету постаје друштвена активност кроз коју читалац употпуњује своје искуство о прочитаном, размењује информације, стиче нова знања,

² Хосе-Антонио Кордон-Гарсија и др., *Друштвено читање* (Београд: Народна библиотека Србије, 2017), 12.

³ Алберто Мангел, *Историја читања* (Нови Сад: Светови, 2005), 147.

⁴ Аутори публикације *Друштвено читање* наводе интересантан пример социјализације читањем које траје од 1865. године у кубанским фабрикама цигара. Хосе-Антонио Кордон-Гарсија и др., *Друштвено читање* (Београд: Народна библиотека Србије, 2017), 163–164.

⁵ А. Јурасовић, „Друштвено читање у мрежном окружењу” (завршни рад, Филозофски факултет Осиек, 2018), 5. <https://core.ac.uk/download/pdf/197553809.pdf> (приступљено 25. 4. 2022).

⁶ Међу данас најпознатије примере издвајамо Amazon, Goodreads и LibraryThing, <https://www.librarything.com/> (прим. аут.).

упознаје истомишљенике итд. Оваква интеракција између читалаца представља посебну комуникацијску праксу, а настала је као резултат технолошког развоја.⁷

Друштвено читање и интернет

Најбољи примери савремених трендова друштвеног читања су друштвене мреже, виртуелни читалачки клубови, дигиталне маргине које пружају е-књиге, а у последње време и мобилне апликације.⁸ Од средине прве деценије 21. века долази до развоја друштвених мрежа за љубитеље књига, од којих је велики број осмишљен за одређену врсту публике. Многобројни корисници интернета тако могу видети критике и осврте на прочитане књиге, као и пописе најчитанијих наслова и препоруке које дају потпуно непознати људи.⁹ Овакве препоруке углавном долазе *из њрве руке*, од неуморних читалаца и ентузијаста који желе своје утиске да поделе са другима, међутим иза многих облика друштвеног читања крију се *ипродајне сѝраишеије*.¹⁰ „Са стајалишта накладника и издавача друштвено је читање важна форма маркетинга, јер ништа није учинковитија реклама од стварног одушевљења и искреног осврта читатеља. Са стајалишта читатеља друштвено читање је нова форма перцепције и поимања књиге јер се сада већ за вријеме читања могу укључити и друге особе.”¹¹

Занимљиво је видети како су се развиле и на крају завршиле две познате платформе које су омогућиле интеракцију читалаца књига на интернету – Shelfari и Goodreads. Shelfari¹² је створен 2006. године, да би већ годину дана касније Amazon као највећа интернет књижара уложио милион долара у развој платформе. Брзи раст и велики број корисника ове платформе условио је да је средином 2008. године, мање од две године од

⁷ Јурасовић, „Друштвено читање у мрежном окружењу”, 4.

⁸ Tame the Web, „What is Social Reading and why should Libraries care?”, <https://tametheweb.com/2011/06/14/what-is-social-reading-and-why-should-libraries-care-a-ttw-guest-post-by-allison-mennella/> (приступљено 25. 4. 2022).

⁹ Herbold, Astrid, „Trend друштвеног читанја: умрежени читатељ”, 2014. <https://www.goethe.de/ins/ba/bs/kul/mag/20366338.html> (приступљено 25. 4. 2022).

¹⁰ Astrid, „Trend друштвеног читанја...”

¹¹ Astrid, „Trend друштвеног читанја...”

¹² <https://en.wikipedia.org/wiki/Shelfari> (приступљено 25. 4. 2022).

покретања, Amazon преузео Shelfari. Goodreads¹³ је покренут почетком 2007. и годинама се самостално развијао као успешна платформа за приказе књига. У тренутку када је Goodreads достигао 10 милиона корисника, са десетинама милиона додатих књига од стране корисника у своју базу, и са преко 20 милиона месечних посета, Amazon је преузео и ову платформу 2013. године.¹⁴ Amazon је 2016. године спојио Shelfari са Goodreads, а потом у потпуности угасио Shelfari.

Иако наведени подаци подижу сумњу у прави карактер ових и сличних друштвених платформи које су у власништву комерцијалних пружалаца услуга на интернету,¹⁵ несумњиво је да је њихов велики успех у окупљању значајног броја појединаца око књига и читања променио не само индустрију издаваштва и оглашавања, већ и читалачке навике. „Око садржаја читаних дјела развијају се дебате, али и аналитички осврти на прочитани садржај. Тако настају и нова познанства јер особе сличног укуса, које се до сада нису особно упознале, започињу разговор те расправљају о ликовима и наставцима разних дјела. Исто тако, у алгоритам се генерирају препоруке за читање у посебну категорију...”¹⁶ На тај начин се у оквиру подигнутог искуства друштвеног читања истовремено омогућава персонализација, тј. креирање личних профила корисника, што је заједничка карактеристика свих успешних друштвених платформи или мрежа. То је даље омогућило повезивање корисника сличног укуса и сензибилитета у виртуелне заједнице – читалачке клубове, рангирање прочитаних књига и израду топ-листа, коментарисање и дељење на другим друштвеним мрежама, међусобну интеракцију, повезивање са другим платформама или апликацијама итд.

Где у свему овоме, у једној новој парадигми, библиотеке могу наћи простор за деловање, узевши у обзир да су се медији драстично променили (е-књиге, друштвене мреже, апликације), да се мењају читаоци и њихове навике, а да су апетити великих издавача све већи? Задатак библиотека,

¹³ <https://www.goodreads.com/> (приступљено 25. 4. 2022).

¹⁴ <https://en.wikipedia.org/wiki/Goodreads> (приступљено 25. 4. 2022).

¹⁵ „Shelfari vidljivo razmjenjuje informacije s Amazonom od samih početaka, dok je Goodreads dugo bila nezavisna mreža za čitanje i mogla se razviti bez cilja prodaje knjiga, ali ju je Amazon preuzeo 2013. godine. Budući da su obje mreže u vlasništvu iste tvrtke, one imaju isti korporativni cilj.” У: Hoog, Kirsten de. The virtual bookshelf: how online reading networks are reinventing social reading, 2014. https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/30171/MAtHesis_deHoog_TheVirtualBookshelf.pdf?sequence=1 (приступљено 27. 7. 2018).

¹⁶ Herbold, Astrid. Trend društvenog čitanja: umreženi čitatelj, 2014. <https://www.goethe.de/ins/ba/bs/kul/mag/20366338.html> (приступљено 8. 7. 2018).

поред осталог, јесте да прате развој технологије и да то перманентно користе у свом раду. Њихов задатак такође може бити и праћење феномена друштвеног читања и сагледавање његових резултата из различитих углова.

Развој апликације Букмаркер

Период у прекиду редовног рада библиотека у Србији услед пандемије вируса корона од пролећа 2020. године, подстакла је запослене у Градској библиотеци „Владислав Петковић Дис” у Чачку да сагледају новонастале околности рада и наметнуту дистанцу између библиотека и њихових корисника као прилику за увођење новина у пословању које треба да помогну у превазилажењу поменутих ограничења.¹⁷ Пажња је пре свега била усмерена ка дигиталним садржајима и сервисима који се могу користити путем интернета, са било које локације и без потенцијалног ризика физичког контакта, што је од 2020. године на неки начин постао императив у друштвеној комуникацији. Поред осталог, чачанска Градска библиотека је од 2020. године значајно унапредила и повећала број садржаја на својим друштвеним платформама, на првом месту Јутјуб са програмима онлајн читања,¹⁸ да би касније објавила и нову верзију претраживе Дигиталне библиотеке Чачка са богатим избором дигитализованог културног наслеђа.¹⁹

Међутим, уочено је да корисници библиотека у Србији генерално немају могућност коришћења електронских издања, нити приступ апликацијама за мобилне уређаје које могу да буду корисне свима који желе да читају или проширују искуство читања коришћењем савремених дигиталних технологија и електронских уређаја. То је био основни мотив да запослени Градске библиотеке Чачак покрену иницијативу развоја нове библиотечке апликације почетком 2021. године са пројектом *Унапређење корисничког искуства у јавним библиотекама Србије помоћу апликације „Букмаркер”*. Основна идеја пројекта била је израда иновативне апликације која унапређује културу читања у Србији и подстиче читање, повезујући

¹⁷ Марија Радуловић и Тања Вуковић, „Програмски искорак у онлајн свет: рад Градске библиотеке Чачак за време пандемије вируса корона”, *Библиотекар* год. 62, св. 2 (2020): 73–84.

¹⁸ <https://www.youtube.com/user/bibliotekacacak> (приступљено 20. 4. 2022).

¹⁹ „Одржана промоција нових дигиталних пројеката Библиотеке.” Веб-сајт Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис” Чачак, <https://cacak-dis.rs/vesti/odrzana-promocija-novih-digitalnih-projekata-biblioteke/>, објављено 28. 10. 2020 (приступљено 20. 4. 2022).

читаоце, библиотеке и ауторе у један екосистем који омогућава симбиозу њихових непосредних интересовања и интереса. Корисницима библиотеке, као и свим корисницима интернета, кроз нову апликацију понудило би се ново читалачко искуство и непосредна размену информација о књигама, док би се библиотекарима, али и ауторима, односно издавачима, отворио алат користан као помоћ у раду, извор статистичких података корисних за унапређење пословања и као прилика за додатни маркетинг. Апликација би употпунила корисничко искуство јер би омогућила персонализацију налога, тј. креирање личног профила корисника. Остале постављене карактеристике апликације биле су персонализација корисничких налога, могућност директне комуникације између корисника, стварање виртуелних тематских читаоница, рангирање књига кроз остављање оцена, могућност коментарисања или обележавања дела или њихових делова, као и дељење садржаја директно из апликације на друге друштвене мреже. На крају, али не и најмање важно, апликација је осмишљена да функционише као класична веб-апликација на уређајима као што су рачунари, али и као мобилна апликација која се преузима из продавница апликација за два најпопуларнија оперативна система Android и iOS.

Инсистирање на мобилним верзијама апликација проистекло је из чињенице да огромна већина становништва Србије свакодневно користи мобилне телефоне, као и из статистике коришћења веб-сајта Градске библиотеке Чачак, која показује да доминантна већина корисника приступа сајту и садржајима на њему преко својих мобилних телефона. Уједно, аутори пројекта су свесно циљали на млађе категорије потенцијалних корисника апликације, са ставом да би постојање само верзије за рачунаре било недовољно атрактивно деци и младима. Ту су се водили и сазнањима да млади средњошколског узраста читање са екрана сматрају видом или делом забаве,²⁰ што је условило и потребу да се преосмисле и будући планови у развоју сличних дигиталних садржаја прилагођених екранима мобилних уређаја. Инсталирање апликација на мобилни уређај једним кликом постало је норма коришћења савремених технологија, која на једноставан и атрактиван начин приближава циљној публици и апликацију везану за свет књиге и читања.

Пројекат је током 2021. године реализован у Градској библиотеци „Владислав Петковић Дис”, уз подршку Министарства културе и

²⁰ Виолета Стојменовић, „Ефекти дигиталних технологија на формирање читалачких навика”, *MELISSA – Museums, Ethics, Library and Information Science, Studies, Archives* Vol. 15/2 (2016), 61–62, <https://doi.org/10.18485/melissa.2016.15.2.ch3> (приступљено 20. 4. 2022).

информисања РС и кроз сарадњу са четири партнерске јавне библиотеке у Србији: Народна библиотека „Стефан Првовенчани” Краљево, Народна библиотека „Радоје Домановић” Лесковац, Градска библиотека Нови Сад и Градска библиотека „Карло Бијелицки” Сомбор. Аутори и водитељи пројекта били су Марија Радуловић и Богдан Трифуновић из Градске библиотеке Чачак.

Рад на програмирању, дизајнирању и тестирању веб и мобилне верзије апликације за Android и iOS уређаје завршен је крајем 2021. године, као и постављање мобилних верзија (верзија 1) у продавницама апликација. Потом је уследило постављање иницијалног садржаја апликације у сарадњи са четири партнерске библиотеке, како би се припремило заједничко саопштење за медије и јавност. У фебруару 2022. године, на Светски дан матерњег језика 21. фебруара, апликација је представљена јавности и почело је њено званично коришћење.²¹ У међувремену су покренути и налози апликације на Фејсбуку и Инстаграму²² у циљу њеног промовисања, повећања броја корисника и повезивања са другим сродним садржајима на интернету.

Мој е-дневник читања

Букмаркер је апликација намењена свим љубитељима књига и може вишеструко употпунити читалачко искуство. Корисници апликације се на једноставан и брз начин могу информисати, инспирисати, прегледати постојећу или поставити своју рецензију књиге или часописа, која се назива „букмаркер” или „букмаркер прича”. Апликација омогућава претрагу постављених букмаркера (по наслову, аутору, жанру, ISBN броју), персонализацију налога, повезивање корисника сличног читалачког укуса у виртуелне заједнице (читаонице) и додавање књига у базу путем *Букмаркер прича*. Такође пружа могућност оцењивања и коментарисања прочитаних књига, обележавање и дељење одломака из штива које корисници читају, као и повезивање букмаркера са спољним изворима као што су

²¹ „Букмаркер – иновативна апликација која инспирише на читање”. Веб-сајт Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис” Чачак, <https://cacak-dis.rs/vesti/bukmarker-%e2%80%92-inovativna-aplikacija-koja-inspirise-na-citanje/>, објављено 22. 2. 2022 (приступљено 20. 4. 2022).

²² <https://www.facebook.com/people/Bukmarkerapp/100076844711862/> и <https://www.instagram.com/bukmarker.app/?hl=en> (приступљено 22. 4. 2022).

видео-трејлери књига, Јутјуб записи, прикази на другим веб-адресама или електронске верзије читаних публикација.

Једна од истакнутих мисли нашег великог писца Ива Андрића гласи „Читати без бележака исто је што и гледати на једно око” и она је само једна у низу оних које истичу важност активног читања и аотирања. У току активног читања читалац се бави текстом на различитим нивоима, записује резиме, издваја цитате, описе, непознате речи, анализира теме и мотиве, чиме поспешује самостално и критичко мишљење о прочитаном. Активно читање, тј. вођење читалачког дневника нарочито је важно у периоду васпитно-образовног процеса код деце и младих, међутим потреба за потцртавањем и записивањем коментара својствена је и одраслим читаоцима. Једна од предности коришћења апликације Букмаркер, поред осталог, јесте и погодност чувања личних бележака о прочитаном уместо на папиру у својеврсном е-дневнику читања. Све ове карактеристике апликације на неки начин оправдавају и њен званичан слоган – *мој е-дневник читања* јер њеним коришћењем корисник има могућност да трајно сачува искуство читања књига на једном месту, преко једног уређаја, и да касније приступи тим садржајима са било ког уређаја повезаног на интернет.

Букмаркер у исто време може да буде потпуно приватни е-дневник читања, мала друштвена мрежа љубитеља књиге и помоћно средство у онлајн настави кроз сегмент виртуелних читаоница. Неке од могућности коришћења апликације Букмаркер су и размене утисака о прочитаном у оквиру виртуелних читаоница погодних за ученике, студенте и њихове наставнике, погодност чувања личних бележака о прочитаном у својеврсном е-дневнику читања, као и увид у препоруке за читање других књигољубаца. Читаонице су виртуелне заједнице корисника сличних интересовања или потреба за коришћењем посебних опција апликације, доступних само регистрованим корисницима.

Апликација је бесплатна и налази се на адреси <https://bukmarker.app/>, одакле се могу преузети мобилне верзије апликације за Android и iOS уређаје у Google Play, односно AppStore.²³ За коришћење апликације и њено нормално функционисање, осим валидне имејл адресе, нису потребни други лични подаци регистрованих корисника. Ово је такође једна од карактеристика апликације јер се тиме настоји заштитити приватност корисника, али и омогућити алтернатива сродним апликацијама,

²³ <https://play.google.com/store/apps/details?id=app.bukmarker.bukmarker> (Android), <https://apps.apple.com/us/app/bukmarker/id1608358724> (iOS).

углавном великих корпорација, које податке о својим корисницима и њиховом коришћењу апликација обилато користе, понекад и са трећим странама.²⁴

Коришћење и статистика

Важан сегмент апликације који је у директној вези са друштвеним читањем јесте могућност профилисања набавке публикација за библиотеке, што је веома одговоран посао којим се баве тимови стручних радника. Када је у питању попуна општег фонда и фонда за децу и младе (што је према стандардима за јавне библиотеке 70% укупне библиотечке грађе), осим поштовања стандарда, смерница, упутстава и стручног мишљења библиотекара, од изузетне важности су мишљења и жеље корисника због којих библиотечки фондови и постоје. Увидом у статистичке податке и аналитику коришћења апликације могуће је упоредити постојећу набавну политику библиотеке и прилагодити је на основу података који се добијају из корисничког искуства, што до сада није рађено у континуитету нити кроз алате попут апликација.

Статистика коришћења апликације показује да је до краја априла 2022. године Букмаркер стекао 216 индивидуалних корисника са регистрованим налогом, који су поставили 250 букмаркера или страница са кратким приказима књига.²⁵ Објављени букмаркери су 66 пута оцењени од стране регистрованих корисника (на скали од 1 до 5, где је 5 највиша оцена), са високом просечном оценом 4,5. То показује да је Букмаркер углавном у ова три месеца коришћен за објављивање афирмативних приказа књига које корисници познају и радо читају. Такође су објављена и 42 коментара до краја априла 2022. године, у највећој мери позитивних коментара који деле сродно читалачко искуство корисника апликације или пружају додатне елементе у разумевању одабраног дела.²⁶ Постоје и коментари који

²⁴ Hoog, Kirsten de, *The virtual bookshelf: how online reading networks are reinventing social reading*, 2014. https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/30171/MAthesis_deHoog_TheVirtualBookshelf.pdf?sequence=1 (2018-07-27).

²⁵ У овом тренутку Букмаркер не прати статистику посећености апликације од стране регистрованих корисника, који могу да прегледају објављене букмаркере које су корисници учинили јавно доступним (прим. аут.).

²⁶ *Букмаркер* приче објављују се као веома кратки прикази од максимално 100 речи (прим. аут.).

су дијаметрално супротни од објављеног букмаркера у смислу сентимента или оцене приказане књиге, што указује да коришћење апликација као платформи за дигитално друштвено читање од самог старта показује зрели капацитет.

Корисници су покренули и пет виртуелних читаоница, тематски везаних за одређени познати наслов, аутора или жанр, у којима је до сада објављено десетак порука корисника са сличним интересовањима. Преко читаоница корисници могу да се удружују у мале читалачке клубове за дискусију или коментарисање одређених дела или књижевних жанрова. Овај сегмент апликације омогућава директно повезивање корисника и реализацију идеје друштвеног читања на интернету, али не у реалном времену директне комуникације, која ће можда бити реализована у некој наредној верзији апликације кроз увођење инстант или чет-порука.

Од 250 објављених букмаркера око 30% припада насловима домаће књижевности, а 70% је светска књижевност. Већина букмаркера, преко 90%, јесте из домена белетристике, што јасно указује на интересовања читалаца у овој почетној фази постојања апликације. У домену белетристике преовлађују дела намењена одраслој популацији, односно слабије је заступљена књижевност за децу и младе. Ако се анализирају букмаркери према времену настанка дела, јасно се уочава да су најчешће у питању актуелни или новији романи, који се могу наћи на листама најчитанијих или најпродаванијих књига. Заступљен је и значајан број букмаркера који су објављени због старијих дела, углавном класика светске или домаће књижевности. Приметно је да међу делима која нису из области белетристике највише има наслова из психологије, најчешће популарне психологије, као и букмаркера за књиге мемоарског или биографског карактера.

Паралелно са развојем садржаја у оквиру апликације текао је и развој садржаја на друштвеним мрежама, где су углавном објављивани постови у вези са новим објављеним букмаркерима у оквиру апликације. До краја априла 2022. године 43 корисника мреже Фејсбук пратило је налог Букмаркер, док на мрежи Инстаграм профил апликације следи 106 особа. Профил на обе друштвене мреже има по 41 објаву које се постављају једном дневно.

Промоција апликације Букмаркер

У Градској библиотеци Чачак, као и у партнерским библиотекама укљученим у пројекат *Унајређење корисничкој искуства у јавним библиотекама Србије помоћу апликације „Букмаркер”* постоји изражена свест о

томе да број корисника апликације директно зависи од њене промоције, стога су се заједнички укључили у њено представљање првенствено корисницима библиотеке, а потом и ширем кругу потенцијалних корисника. Апликација је промовисана у бројним локалним, регионалним, као и медијима са националном фреквенцијом.²⁷ Електронски портали који се баве књигом и читањем, и културом уопште, представили су својој публици апликацију.²⁸ Тим ангажован на реализацији пројекта потрудио се да настане и чланак на Википедији,²⁹ али и да Букмаркер буде представљен на онлајн конференцији *Чачак йресйоница кулйуре 2023 – йланови и очекивања*.³⁰

Закључак

Технолошки развој донео је могућност глобалне партиципације савременог човека у сваком сегменту живота, па тако је и читање постало све *друшйивеније*. Букмаркер као једну од малобројних апликација за друштвено читање на читавој територији српског говорног подручја, развили су библиотекарски за све љубитеље читања. У том контексту може се сврстати у ред сличних, старијих апликација које углавном долазе из иностранства, од којих су неке прилагођене нашем говорном подручју. Али за разлику од њих Букмаркер као непрофитна иницијатива не прикупља податке о својим корисницима и њиховим навикама, нити их даље користи, што је важан детаљ у разматрању потенцијала ове апликације као алата за развој културе дигиталног друштвеног читања у Србији.

У плану је да Градска библиотека у Чачку са осталим партнерима до краја 2022. године објави другу верзију апликације, која ће укључити системска и дизајнерска решења која треба додатно да унапреде искуство коришћења и задовољство самих корисника.

²⁷ Радио Београд 2 <https://www.rts.rs/page/radio/sr/story/24/radio-beograd-2/4756355/bukmarker---moj-e-dnevnik-citanja.html> и Радио Телевизија Војводине <https://www.youtube.com/watch?v=kdpSRMPRxxI> посветиле су значајну пажњу апликацији Букмаркер (приступљено 24. 4. 2022).

²⁸ Sinhro.rs, „Bukmarker- inovativna aplikacija koja inspirise na citanje”, <https://sinhro.rs/bukmarker-%e2%80%92-inovativna-aplikacija-koja-inspirise-na-citanje/> (приступљено 24. 4. 2022).

²⁹ https://sr.wikipedia.org/sr-ec/%D0%90%D0%BF%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%98%D0%B0_%D0%91%D1%83%D0%BA%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%BA%D0%B5%D1%80 (преузето 24. 4. 2022).

³⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=nPZ-YFo8N4c> (преузето 24. 4. 2022).

Феномен друштвеног читања у дигиталном добу који је покренула експанзија интернета и пратећих технологија, донедавно није изазивао значајнију пажњу, нити је покренуо дискусију библиотекара у Србији. Постоји само неколико усамљених примера, пре свега неколико објављених стручних радова о томе. Такође, модели трејлера за популаризацију књига које су неке библиотеке спорадично снимале и објављивале на друштвеним мрежама³¹ покренуле су код једног дела стручне јавности размишљање о друштвеном читању. Но, када се све то узме у обзир, може се рећи да су библиотеке генерално (и у случају друштвеног читања) остале по страни ових изузетно значајних друштвених промена које је донела технологија. Пример развоја и примене апликација за популаризацију књиге и читања може бити путоказ за озбиљније бављење темом друштвеног читања, нарочито због чињенице да библиотеке заостају у том процесу и да су читаоци изван библиотечког света већ добили простор и комерцијалне платформе да задовоље потребе за дељењем читалачког искуства и умрежавањем са другим читаоцима. На библиотекама је да покушају да се што пре укључе и да пронађу оптималне методе и канале комуникације са читаоцима у виртуелном окружењу. Описани пример апликације Букмаркер може да буде инспиративан библиотекама, али и позив другим установама на сарадњу и повезивање.

Literatura:

1. Heikkila, Harri. „Social Reading and eBooks”. https://elpub.architexturez.net/system/files/23_HEIKKILA_Elpub2015_Paper_45.pdf (pristupljeno 25. 4. 2022).
2. Herbold, Astrid. „Trend društvenog čitanja: umreženi čitatelj”, siječanj 2014. <https://www.goethe.de/ins/ba/bs/kul/mag/20366338.html> (pristupljeno 25. 4. 2022).
3. Hoog, Kirsten de, „The virtual bookshelf: how online reading networks are reinventing social reading”, 2014. https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/30171/MAtthesis_deHoog_TheVirtualBookshelf.pdf?sequence=1 (pristupljeno 27. 7. 2018).
4. Jurasović, Ana. „Društveno čitanje u mrežnom okruženju”. Završni rad, Filozofski fakultet Osijek, 2018. <https://core.ac.uk/download/pdf/197553809.pdf> (pristupljeno 25. 4. 2022).

³¹ Нарочито током пандемије вируса корона 2020. и 2021. године која је утицала на трансформацију свих важних друштвених парадигми. У контексту утицаја на културу, пандемија се може сматрати и покретачем позитивних импулса и креативних решења (прим. аут.).

5. Kordon-Garsija, Hose-Antonio, Hudio Alonso-Arevalo, Rakel Gomez-Dijas, Daniel Linder. *Društveno čitanje*. Beograd: Narodna biblioteka Srbije, 2017.
6. Mangel, Alberto. *Istorija čitanja*. Novi Sad: Svetovi, 2005.
7. Radulović, Marija i Tanja Vuković. „Programski iskorak u onlajn svet”. *Bibliotekar* god. 62, sv. 2 (2020): 73–84. (na ćirilici)
8. Stojmenović, Violeta. „Efekti digitalnih tehnologija na formiranje čitalačkih navika”. MELISSA – Museums, Ethics, Library and Information Science, Studies, Archives, Vol. 15/2 (2016), 39–65, <https://doi.org/10.18485/melissa.2016.15.2.ch3> (pristupljeno 20. 4. 2022).
9. Tame the Web, „What is Social Reading and why should Libraries care?”, <https://tametheweb.com/2011/06/14/what-is-social-reading-and-why-should-libraries-care-a-ttw-guest-post-by-allison-mennella/> (preuzeto 25. 4. 2022).

Marija Radulović

marijaradulovic3@gmail.com

Bogdan Trifunović

btrifunovic@gmail.com

City Library “Vladislav Petković Dis”, Čačak

SHARING READING EXPERIENCES IN THE DIGITAL AGE

Bookmarker application in the context of social reading

Summary: The paper briefly defines the concept of social reading with special reference to its manifestation in the digital age. In that context, the Bookmarker application, created within the project Improving the User Experience in Public Libraries of Serbia Using the Bookmarker Application, is presented. The basic idea of this project was to create an innovative application that promotes a reading culture in Serbia. For all library and internet users, the application offers a new reading experience, a direct exchange of information about books and communication between users, the creation of virtual themed reading rooms, book rankings, comments or annotations of books or their parts, and the possibility of sharing content directly from the application to other social networks.

Keywords: social reading, applications, Čačak City Library, social networks.

Примљено: 20. априла 2022.

Прихваћено: 3. јуна 2022.